

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 วิชา ศ 43101	บทฝึกที่ 4	แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 ประกอบการสอนชั่วโมงที่9-15
	เรื่อง ปฏิบัติเครื่องดนตรี พื้นบ้านล้านนา	

❖ เลือกปฏิบัติสระลื้อ

การเทียบเสียงสระลื้อ

ให้เทียบเสียงกับเสียงขลุ่ยเมือง ถ้าเป็นสระลื้อใหญ่หรือสระลื้อเล็ก ให้เทียบเสียงสายท่อม ตรงกับเสียง **ซอล** สายเอกตรงกับเสียง **โด** ถ้าเป็นสระลื้อกลาง ให้เทียบเสียงสายท่อม ตรงกับเสียง **โด** สายเอกตรงกับเสียง **ซอล**

การนั่งตีสระลื้อ

นั่งพับเพียบบนพื้น จับคันสระลื้อด้วยมือซ้าย ให้ได้กึ่งกลางต่ำกว่ารัดคอกลงมาเล็กน้อย ให้สระลื้อ โอนออกกจากตัวนิดหน่อย คันสระลื้ออยู่ในอุ้งมือซ้าย ตัวกะโหล่งวางไว้กับพื้นอยู่ในตำแหน่งที่ถนัดในการตี มือขวาจับกวงสระลื้อ (คันตี) ด้วยการแบ่งกวงสระลื้อให้ได้ 5 ส่วน แล้วจึงจับส่วนที่ 3 ข้างท้าย ให้คันกวง พาดไปบนมือนิ้วชี้ นิ้วกลาง ใช้นิ้วหัวแม่มือกดกระชับไว้ นิ้วนางกับนิ้วก้อยองไว้ส่วนใน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการคั่นกวงสระลื้อ ลีสายเอก และลีสายท่อม

การตีสระลื้อ

วางกวงสระลื้อ ไว้ด้านนอกของสาย เวลาตีให้เอียงตัวสระลื้อ ออกหรือเข้า เพื่อให้คันชัก ลีได้เพียงสายเดียว ดังนี้

ถ้าเอียงตัวสระลื้อ ออก จะตีถูกสายท่อมด้านใน

ถ้าเอียงตัวสระลื้อเข้า จะตีถูกสายเอกด้านนอก

ฝึกตีสลับสายให้เกิดเสียงดังนี้ (สายท่อมเสียงโด สายเอกเสียงซอล)

ชักกวงสระลื้อ ออก เข้า ออก เข้า

เสียง ซอล โด ซอล โด

ข้อควรระวัง ลีให้แน่นอย่าอย่าให้ถูก สองสาย โดยใช้ข้อมือซ้ายควบคุม บิดตัวสระลื้อ ไปมาได้

ฝึกชักรงสระลือ สีสายเปล่า (สายท่อมเสียงโค สายเอกเสียงชอล)

ชักรงสระลือ ออก เข้า ออก เข้า
เสียง ชอล ชอล โค โค
ชักรงสระลือ ออก เข้า ออก เข้า ออก เข้า ออก เข้า
เสียง ชอล ชอล ชอล ชอล โค โค โค โค

หมายเหตุ ฝึกสีซ้ำๆ จนคล่องเสียงที่ออกมาจะเรียบ ระวังอย่าให้คันสีกะตุก

สัญลักษณ์เป็นตัวเลขแทน นิ้วกด

เสียง ช	สายเปล่า(สายเอก)	0	เสียง ค	สายเปล่า(สายท่อม)
เสียง ล	เสียงกดนิ้วชี้	1	เสียง ร	เสียงกดนิ้วชี้
เสียง ท	เสียงกดนิ้วกลาง	2	เสียง ม	เสียงกดนิ้วกลาง
เสียง ด	เสียงกดนิ้วนาง	3	เสียง ฟ	เสียงกดนิ้วนาง
เสียง ญ	เสียงกดนิ้วก้อย	4	เสียง ซ	เสียงกดนิ้วก้อย

ฝึกหัดสีสายเอกดังนี้

ช (0) ชักคันสีออก ล (1) ชักคันสีออก ท (2) ชักคันสีออก ด (3) ชักคันสีออก
ร (4) ชักคันสีออก ค (3) ชักคันสีออก ท (2) ชักคันสีออก ล (1) ชักคันสีออก

ฝึกหัดสีสายท่อมดังนี้

ค (0) ชักคันสีออก ร (1) ชักคันสีออก ม (2) ชักคันสีออก ฟ (3) ชักคันสีออก
ซ (4) ชักคันสีออก ฟ (3) ชักคันสีออก ม (2) ชักคันสีออก ร (1) ชักคันสีออก

ฝึกหัดสีตามตัวโน้ต

แบ่งเป็นแปดช่อง มีตัวเลข (แทนนิ้ว) ตัวเลขที่อยู่บนตัวโน้ตสำหรับสีสายเอก ส่วนตัวเลขที่อยู่ใต้ตัวโน้ต สำหรับสีสายท่อม

โน้ตเพลงหมู่เฮาจาวเหนือ (สะลือกกลาง)

ท่อน 1

-	+	-	+	-	+	-	+
0		0		1 3		1 0	
1 3	1	0					0
- - - -	- ม - ซ	- - ม ซ	- ล - ค	- - ล ซ	ล ค - ล	- ซ - ม	- ร ม ซ
2		2				2 1 2	
0				0			
- - - -	- ม ร ค	- - ค ร	ม ร ซ ม	- - - -	ซ ม ร ค	- - ค ร	ม ร ซ ม
2 1 0		0 1		3 2 2		2 1 0	
0 0 1 0		0				0 1 2 1 2	
ซ ซ ล ซ	ม ม ซ ม	ร ร ม ร	ค ค ร ค				
2 2 2		1 1 2 1		0 0 1 0			

ท่อน 2

0				0 1 0 0			
- - - -	- ม ร ค	- - ซ ม	ร ค ร ม	- - - -	ร ค ร ม	- - ซ ล	ซ ม - ซ
2 1 0		2		1 0 1 2		1 0 1 2	
0 1		3 1		0		1	
- - - -	- ม ซ ล	- - ค ล	- ซ - ม	- ล - ซ	- ม - ร	ม ร ม ล	- ค - ร
2				2		2 1 2 1 2	
		0		1 0		0 1	
		0				1 3 1 3 0	
- - - -	- ม - ซ	- - ล ซ	- ม - ร	- - ม ร	- ค - ล	ค ล ค ซ	- ล - ค
2				2 1		2 1 0	

❖ เลือกปฏิบัติขลุ่ยเมือง

ทำนองและการจับ

การเล่นเครื่องดนตรีของไทยทุกชนิด นักดนตรีต้องสำรวมกิริยามารยาท ปฏิบัติให้เรียบร้อยให้ความเคารพต่อครูบาอาจารย์ เครื่องดนตรี ผู้ฟัง ตลอดจนนักดนตรีด้วยกันเอง

การนั่งเป่าขลุ่ย ต้องนั่งตัวตรงเพื่อให้ลมเดินสะดวก ถ้านั่งกับพื้นควรนั่งพับเพียบ

การจับขลุ่ย แต่โบราณมาจะจับเอามือขวาอยู่ข้างบนมือซ้าย ซึ่งสันนิษฐานว่าคนส่วนใหญ่ถนัดการใช้มือขวามากกว่ามือซ้าย การเป่าขลุ่ยหรือเป่ามือที่อยู่ด้านบนจะใช้มากกว่ามือที่อยู่ด้านล่าง ในการจับจึงควรจับมือขวาอยู่ด้านบน แต่ถ้านักมือซ้ายก็ไม่ผิดแต่อย่างใด แต่ก็ควรคำนึงถึงเอกลักษณ์ไว้บ้าง

การเลือกขลุ่ยพื้นเมืองและวิธีการเป่า

ในการบรรเลงขลุ่ยร่วมกับกับวงดนตรีพื้นเมืองนั้น มักใช้ขลุ่ยหลีบ หรือขลุ่ยพื้นเมือง หรือขลุ่ยที่มีระดับเสียงสูงกว่าขลุ่ยเพียงออ เพื่อให้ได้เสียงที่ตัดกันของเสียงระฆัง และซึ่งการเป่าขลุ่ยพื้นเมืองมักมีลูกเล่นที่แพรวพราว ถ้านับเป็น โน้ตที่จะมีโน้ตหลายตัวในหนึ่งห้องแต่ก็เป่าได้แต่ผู้ที่ชำนาญแล้ว สำหรับผู้ที่เริ่มเป่าใหม่ ๆ จะเป่าแบบง่าย ๆ ตามทำนองหรือคลอตามเพลงที่บรรเลงร่วมกัน ก็ได้ พอฝึกเป่าบ่อย ๆ ความชำนาญก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ขลุ่ยพื้นเมืองทำจากท่อพลาสติก, ไม้รวก หรือประเภทไม้เนื้อแข็งก็ได้

ขลุ่ยพื้นเมืองเท่าที่พบมีสองชนิดคือ แบบรูเสียง ๗ รู และรูเสียง ๖ รู แต่แบบ รูเสียง ๖ รู ไม่ค่อยเป็นที่นิยม (ที่ลำปางมีพ่ออ้อยอ้วน นามสกุล แพงป้อ บ้านเลขที่ ๘๗ หมู่ ๗ ต. ดอนไฟ อ. แม่ทะ จ. ลำปาง อายุประมาณเก้าสิบกว่าปี ปัจจุบันยังทำขลุ่ย ๖ รูนี้อยู่ พ่ออ้อยอ้วนบอกเคยเห็น และหัดทำมาแต่เด็ก ๆ แล้ว) ขลุ่ยพื้นเมืองมีทั้งขนาดเสียงเท่าขลุ่ยหลีบ และขนาดเสียงต่ำกว่าขลุ่ยหลีบหนึ่งเสียง ขลุ่ยพื้นเมืองแตกต่างจากขลุ่ยหลีบคือ ขลุ่ยพื้นเมือง ไม่มีรูนิ้วค้ำ (รูนิ้วหัวแม่มือ)

ในวงดนตรีระฆัง ซอ ซึง ขลุ่ยหลีบหรือขลุ่ยพื้นเมืองนั้นสามารถกำหนดวิธีการเทียบเสียงได้หลากหลายวิธี เช่น ปิดรูเสียงหมดเป่าเป็นเสียงฟาเสียงซอลหรือเสียงโดก็ได้ ในขั้นต้นนี้ได้กำหนดให้ขลุ่ยหลีบหรือพื้นเมืองเทียบเสียงโดยการปิดรูเสียงทั้งหมดแล้วเป่าเป็นเสียง ฟา (ปิดรู

หมายเหตุ การเป่าขลุ่ยหลีบ หรือขลุ่ยพื้นเมือง โดยการใช้นิ้วปิดรูเสียง 7 รู เป่าเป็นเสียงซอล ใช้เป่าตั้งเทียบเสียงเท่ากับ ซิ่งกลาง ลูกสาม สายเปล่าคู่ล่าง ซึ่งเป็นเสียง ซอล เสียงเดียวกันหรือเท่ากับเสียงสายเป่าคู่บนซึ่งตัดลูกสี่

ฝึกความชำนาญในการเป่า

แบบฝึกที่ 1

-	+	-	+	-	+	-	+
- - - ซ	- - - ล	- - - ท	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ไซ้

แบบฝึกที่ 2

-	+	-	+	-	+	-	+
- - ซ ซ	- - ล ล	- - ท ท	- - ด ด	- - ร ร	- - ม ม	- - ฟ ฟ	- - ไซ้ ไซ้

แบบฝึกที่ 3

-	+	-	+	-	+	-	+
- ซ ซ ซ	- ล ล ล	- ท ท ท	- ด ด ด	- ร ร ร	- ม ม ม	- ฟ ฟ ฟ	- ไซ้ ไซ้ ไซ้

แบบฝึกที่ 4

-	+	-	+	-	+	-	+
ซ ซ ซ ซ	ล ล ล ล	ท ท ท ท	ด ด ด ด	ร ร ร ร	ม ม ม ม	ฟ ฟ ฟ ฟ	ไซ้ ไซ้ ไซ้ ไซ้

แบบฝึกที่ 5

-	+	-	+	-	+	-	+
- - - ซ	- - - ล	- - - ท	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ไซ้
- - - ไซ้	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ท	- - - ล	- - - ไซ้

ฝึกหัดเป่าขลุ่ยเมืองตามตัวโน้ต

โน้ตเพลงหมู่เฮาจาวเหนือ

ท่อน 1

-	+	-	+	-	+	-	+
- - - -	- ม - ซ	- - ม ซ	- ล - ค	- - ล ซ	ล ค - ล	- ซ - ม	- ร ม ซ
- - - -	- ม ร ค	- - ค ร	ม ร ซ ม	- - - -	ซ ม ร ค	- - ค ร	ม ร ซ ม
ซ ซ ล ซ	ม ม ซ ม	ร ร ม ร	ค ค ร ค				

ท่อน 2

- - - -	- ม ร ค	- - ซ ม	ร ค ร ม	- - - -	ร ค ร ม	- - ซ ล	ซ ม - ซ
- - - -	- ม ซ ล	- - ค ล	- ซ - ม	- ล - ซ	- ม - ร	ม ร ม ล	- ค - ร
- - - -	- ม - ซ	- - ล ซ	- ม - ร	- - ม ร	- ค - ล	ค ล ค ซ	- ล - ค

❖ เลือกปฏิบัติซึ่ง

ประเภทของซึ่ง

ซึ่ง โดยทั่วไป แบ่งได้เป็นสองแบบคือ แบ่งตามขนาด และแบ่งตามการตั้งเสียง

แบ่งตามขนาด นิยมแบ่งเป็นสามขนาด คือ

- ซึ่งหลวง ความกว้างของกล่องเสียงประมาณ 12 นิ้ว หนาประมาณ 3 นิ้ว ยาวประมาณ 18 นิ้ว
- ซึ่งกลาง ความกว้างของกล่องเสียงประมาณ 10 นิ้ว หนาประมาณ 2.5 นิ้ว ยาวประมาณ 15 นิ้ว
- ซึ่งเล็ก ความกว้างของกล่องเสียงประมาณ 8 นิ้ว หนาประมาณ 2 นิ้ว ยาวประมาณ 12 นิ้ว

(หมายเหตุ ในปัจจุบันมีซึ่งที่ไม่ได้ตามขนาดมายมาย อาจเนื่องมาจากไม้เนื้อแข็งหายาก ที่จะคัดให้ได้ขนาด ถ้ามีก็ราคาแพง ดังนั้นเราจึงควรประยุกต์เอาตามขนาดที่ใกล้เคียง เหมาะสมกับวง)

การตั้งเสียงซึ่ง มี ๒ แบบ คือ แบบลูกสามและแบบลูกสี่ กล่าวคือ ซึ่งตัวเดียวกันสามารถตั้งเสียงให้เล่นได้สองแบบ ก็คือ แบบลูกสาม และแบบลูกสี่ แต่จะมีซึ่งพิเศษคือ ซึ่ง ๓ คู่สายซึ่งจะรวมเอาการตั้งเสียงทั้งลูกสามและลูกสี่ไว้ในซึ่งตัวเดียวกัน (แต่ที่นิยมกัน ซึ่งกลางและซึ่งเล็ก จะตั้งเป็นลูกสี่ เพราะตั้งแล้วเสียงจะสูงมากถ้าหลบลงมาก็จะต่ำมาก ส่วนซึ่งขนาดกลางจะตั้งเป็นลูกสาม ถึงอย่างไรก็ตามจากการสังเกต แต่ละวงจะไม่มีการตายตัวเพราะซึ่งมีขนาดที่ไม่แน่นอน แต่หากให้เป็นไปตามตำราเสียงประสานก็จะมีคุณสมบัติแบบ ไพเราะมากขึ้น)

การเทียบเสียง คือการเทียบเสียงซึ่งที่ติดลงไปแต่ละลูกว่าเทียบได้กับโน้ตเสียงอะไร

ซึ่งลูกสาม คือ ซึ่งที่ตั้งเสียงสายเปล่าคู่บนเป็นเสียงโด ตั้งเสียงสายเปล่าคู่ล่างเป็นเสียงซอล และเสียงลูกนับที่สามของสายคู่ล่างเป็นเสียงโด สูง (ค)

ซึ่งลูกสาม สายคู่บน มักจะเล่น สายเปล่า , ลูกที่ ๑ , ลูกที่ ๒ และลูกที่ ๓ เท่านั้น ส่วนลูกที่ ๔ คู่บน ไม่ต้องเล่นก็ได้ แต่จะคิดสายเปล่าคู่ล่าง ซึ่งเป็นเสียงซอล เสียงเดียวกันแทน

ซึ่งลูกสี่ คือ ซึ่งที่ตั้งเสียงสายเปล่าคู่บนเป็นเสียงซอล ตั้งเสียงสายเปล่าคู่ล่างเป็นเสียงโด และเสียงลูกนับที่สี่ของสายเป็นเสียงซอลสูง (ซ) ซึ่งลูกสี่สายคู่บนมักจะเล่นแต่ สายเปล่า , ลูกที่ ๑ และลูกที่ ๒ ส่วนเสียงโดลูกที่สาม มักจะเล่นสายเปล่า คู่ล่างซึ่งเป็นเสียงโดเสียงเดียวกันแทน

การตั้งเสียงซึ่ง การตั้งเสียงซึ่งนั้นมักตั้งเทียบกับเสียงของขลุ่ยที่จะใช้เป่าเล่นร่วมกัน ส่วนใหญ่วงดนตรีระล้อ ซอ ซึ่ง จะใช้ขลุ่ยหลีบ หรือขลุ่ยพื้นเมืองเป็นตัวประสานเสียงและใช้เทียบเสียง แต่รูปแบบการเทียบเสียงกับขลุ่ยนี้ ไม่ได้กำหนดเป็นมาตรฐานตายตัวว่าจะเทียบแบบไหน ขึ้นอยู่กับแต่ละกลุ่มแต่ละคณะ ส่วนในเบื้องต้นนี้ได้นำเอาการเทียบเสียงกับขลุ่ยหลีบ 7 รู โดย ปิดรูเสียงหมดเป่าเป็นเสียง ซอล เพื่อตั้งเสียง เทียบกับเสียง ซอล ของสายเปล่าคู่ล่างของซึ่งลูกสาม

วิธีคิดซึ่ง ให้กางนิ้วมือซ้ายกดสายซึ่งโดยให้สายซึ่งแตะกับลูกนับหรือนมซึ่ง ส่วนมือขวา จับไม้คิด คีตลงไปยังสายซึ่ง แล้วฝึกคิดตามขั้นตอน ดังนี้

- **ซึ่งลูกสาม** มีวิธีการฝึกคิด และไล่เสียง ดังนี้

1. คิดสายเปล่าบนคู่ โดยการคิดลงแล้วตัวคขึ้นพร้อมกับท่อนโน้ต โด
นิ้วชี้ กดสายคู่บนที่ ลูกแรก คิดลงแล้วตัวคขึ้นพร้อมกับท่อนโน้ต เร
นิ้วกลาง กดสายคู่บนที่ ลูกสอง คิดลงแล้วตัวคขึ้นพร้อมกับท่อนโน้ต มี
นิ้วนาง กดสายคู่บนที่ ลูกสาม คิดลงแล้วตัวคขึ้นพร้อมกับท่อนโน้ต ฟา คิดสายเปล่าคู่กลาง คิดลงแล้วตัวคขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ซอล
นิ้วชี้ กดสายคู่กลางที่ ลูกแรก คิดลงแล้วตัวคขึ้นพร้อมกับท่อนโน้ต ลา
นิ้วกลาง กดสายคู่กลางที่ ลูกสอง คิดลงแล้วตัวคขึ้นพร้อมกับท่อนโน้ต ที
นิ้วนาง กดสายคู่กลางที่ ลูกสาม คิดลงแล้วตัวคขึ้นพร้อมกับท่อนโน้ต โด(ค)

2. ฝึกไล่เสียงกลับย้อนไปย้อนมาแบบข้างบน แต่เปลี่ยนวิธีเป็น คีตขึ้น-ลง
คิด สายเปล่าคู่บน คิดลง พร้อมกับท่อนโน้ต โด
นิ้วชี้ กดสายคู่บนที่ ลูกแรก คิดขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต เร

นิ้วกลาง กดสายคู่บนที่ ลูกสอง คีตลง พร้อมกับท่อนโน้ต มี
นิ้วนาง กดสายคู่บนที่ ลูกสาม คีตขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ฟา
คีด สายเปล่า คู่ล่าง คีตลง พร้อมกับท่อนโน้ต ซอล
นิ้วชี้ กดสายคู่ล่างที่ ลูกแรก คีตขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ลา
นิ้วกลาง กดสายคู่ล่างที่ ลูกสอง คีตลง พร้อมกับท่อนโน้ต ที
นิ้วนาง กดสายคู่ล่างที่ ลูกสาม คีตขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต โด (คั)

- ซึ่งลูกสี่ มีวิธีการฝึกคีดและไล่เสียงตามขั้นตอนดังนี้

1. คีตสายเปล่าคู่บน โดยการคีดลงและตวัดขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ซอล
นิ้วชี้ กดสายคู่บนที่ ลูกแรก คีตลงแล้วตวัดขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ลา
นิ้วกลาง กดสายคู่บนที่ ลูกสอง คีตลงแล้วตวัดขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ที
นิ้วนาง กดสายคู่บนที่ ลูกสาม คีตลงแล้วตวัดขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต โด
คีดสายเปล่าคู่ โดยการคีดลงแล้วตวัดขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต โด
นิ้วชี้ กดสายคู่ล่างที่ ลูกแรก คีตลงแล้วตวัดขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต เร
นิ้วกลาง กดสายคู่ล่างที่ ลูกสอง คีตลงแล้วตวัดขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต มี
นิ้วนาง กดสายคู่ล่างที่ ลูกสาม คีตลงแล้วตวัดขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ฟา
นิ้วก้อย กดสายคู่ล่างที่ ลูกสี่ คีตลงแล้วตวัดขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ซอล(ซั)

2. ฝึกไล่เสียงกลับย้อนไปย้อนมาแบบข้างบน แต่เปลี่ยนวิธีการคีดขึ้น-คีดลง

คีด สายเปล่าคู่บน คีตลงพร้อมกับท่อนโน้ต ซอล
นิ้วชี้ กดสายคู่บนที่ ลูกแรก คีตขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ลา
นิ้วกลาง กดสายคู่บนที่ ลูกสอง คีตขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ที
นิ้วนาง กดสายคู่บนที่ ลูกสาม คีตขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต โด
คีด สายเปล่าคู่ล่าง คีตลงพร้อมกับท่อนโน้ต โด
นิ้วชี้ กดสายคู่ล่างที่ ลูกแรก คีตขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต เร
นิ้วกลาง กดสายคู่ล่างที่ ลูกสอง คีตลง พร้อมกับท่อนโน้ต มี
นิ้วนาง กดสายคู่ล่างที่ ลูกสาม คีตขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ฟา
นิ้วก้อย กดสายคู่ล่างที่ ลูกสี่ คีตขึ้น พร้อมกับท่อนโน้ต ซอล(ซั)
ให้คิดจนจำได้แล้วฝึกคีดย้อนกลับไปกับมาจนคล่อง แล้วก็คีดสายคู่ล่างต่อไป จนจำได้

แต่ช่วงจังหวะดีจะต้องคิดสม่ำเสมอ และฝึกคิด จากจังหวะช้าๆ ไปหาจังหวะที่เร็วขึ้น โดยมีเป้าหมายให้จำเสียง จำลูกนับเทียบกับตัวโน้ตแต่ละตัว แต่ฝึกแยกประสาทในส่วนข้อมือซ้าย และมือขวาให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างการใช้นิ้วกดลูกซิ่งข้อมือซ้าย กับการคิดข้อมือขวา เพราะถ้าเราแยกประสาทมือซ้ายกับขวาออกจากกันไม่ได้ การคิดก็ไม่สม่ำเสมอ และจะติดลงตามจังหวะได้ไม่ถูกต้อง

การรัวเสียง

การฝึกคิดรัวเสียง ถ้าคิดลงแล้วคิดขึ้น จากคิดช้าๆ แล้วให้ค่อยๆ เร็วขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นเสียงรัว ให้ฝึกคิดทั้งสายเปล่า และกดลูกนับแต่ละลูก ให้ใช้ส่วนของข้อมือเป็นจุดเคลื่อนไหว

ท่าทางในการตีซิ่ง

ทำขึ้น และเดินคิด ใช้สายสะพายซิ่งคล้องคอหรือพาดกับหัวไหล่ ทำขึ้น และทำเดินนั้นจะเห็นได้ตามงานประเพณีพื้นบ้านต่าง ๆ เช่น งานสงกรานต์ งานลอยกระทง งานแสดงตามเวทีต่าง ๆ ฯลฯ ในสมัยก่อนพวกหนุ่ม ๆ ชอบสะพายซิ่งติดไปตามถนนใหญ่ ในหมู่บ้านเพื่อความสนุกสนาน และจีบสาว (คิดซิ่งขึ้นกองล่องกอง)

ท่านั่งตีซิ่ง

- นั่งขัดสมาธิ ตัวซิ่งวางบนตักหรือต้นขาขวา แนบกับลำตัว ให้หลักซิ่งวางตั้งกับพื้น
- นั่งขัดสมาธิ ให้ตัวซิ่งวางต้นขาขวา แนบกับลำตัว หลักซิ่งวางตั้งบนหัวเข่าด้านซ้าย
- นั่งขัดสมาธิ ใช้สายสะพายซิ่งช่วยประคองไว้ให้หัวซิ่งเอียงขึ้น
- นั่งบนเก้าอี้ ให้หลักซิ่งวางตั้งบนหัวเข่า หรือ ใช้สายช่วยประคอง
- นั่งแบบสบาย ๆ ต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนอิริยาบถ

สัญลักษณ์เป็นตัวเลขแทน นิ้วกด

เสียง ซ	สายเปล่า(สายทุ้ม)	0	เสียง ด	สายเปล่า(สายเอก)
เสียง ล	เสียงกดนิ้วชี้	1	เสียง ร	เสียงกดนิ้วชี้
เสียง ท	เสียงกดนิ้วกลาง	2	เสียง ม	เสียงกดนิ้วกลาง
เสียง ค	เสียงกดนิ้วนาง	3	เสียง ฟ	เสียงกดนิ้วนาง
เสียง ปร	เสียงกดนิ้วก้อย	4	เสียง ซ	เสียงกดนิ้วก้อย

ฝึกหัดตัดซึ่งตามตัวโน้ต

การปฏิบัติตัวโน้ต มีตัวเลข (แทนนิ้ว) ตามเสียง ตัวเลขที่อยู่บนตัวโน้ตสำหรับคี่สายเอก ส่วนตัวเลขที่อยู่ใต้ตัวโน้ต สำหรับคี่สายทุ้ม

โน้ตเพลงหมู่เฮาจาวเหนือ (ซิ่งลูกสาม)

ท่อน 1

-	+	-	+	-	+	-	+
	0	0	1 3	1 0	1 3 1	0	0
- - - -	- ม - ซ	- - ม ซ	- ล - ค	- - ล ซ	ลค - ล	- ซ - ม	- ร ม ซ
	2	2				2	1 2
			0	0			0
- - - -	- ม ร ค	- - ค ร	ม ร ซ ม	- - - -	ซ ม ร ค	- - ค ร	ม ร ซ ม
	2 1 0	0 1	3 2 2		2 1 0	0 1	2 1 2
0 0 1 0	0						
ซ ซ ล ซ	ม ม ซ ม	ร ร ม ร	ค ค ร ค				
	2 2 2	1 1 2 1	0 0 1 0				

ท่อน 2

		0				0 1	0	0
- - - -	- ม ร ค	- - ซ ม	ร ค ร ม	- - - -	ร ค ร ม	- - ซ ล	ซ ม - ซ	
	2 1 0	2	1 0 1 2		1 0 1 2		2	
	0 1	3 1	0	1 0		1		
- - - -	- ม ซ ล	- - ค ล	- ซ - ม	- ล - ซ	- ม - ร	ม ร ม ล	- ค - ร	
	2		2		2 1	2 1 2	0 1	
		0	1 0			1	3 1 3 0	1 3
- - - -	- ม - ซ	- - ล ซ	- ม - ร	- - ม ร	- ค - ล	ค ล ค ซ	- ล - ค	
	2		2 1	2 1	0			

เกณฑ์การประเมินระดับคุณภาพ (Rubrics) : ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยล้านนา

เรื่อง ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยล้านนา หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยล้านนา ได้ถูกต้องอย่างน้อย 1 เพลง (เดี่ยว)

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ				คะแนน
	4	3	2	1	
จังหวะ	ผิด 1 ครั้ง	ผิด 2 ครั้ง	ผิด 3 ครั้ง	ผิดมากกว่า 3 ครั้ง	
ทำนอง/ตัวโน้ตถูกต้อง	ผิด 1 ครั้ง	ผิด 2 ครั้ง	ผิด 3 ครั้ง	ผิดมากกว่า 3 ครั้ง	
ความชำนาญ/ มีลูกเล่น เพื่อให้เกิด ความไพเราะ	มีความไพเราะ ระดับ 70 % ขึ้น ไป	มีความไพเราะ ระดับ 60-69 % ขึ้นไป	มีความไพเราะ ระดับ 50-59 % ขึ้นไป	มีความไพเราะ ระดับต่ำกว่า 50 %	
ความพร้อม ความมั่นใจ/ ตรงต่อเวลา	ตรงต่อเวลา/ เริ่มต้นสอบปฏิบัติ ทันที หลังให้ สัญญาณเชิญไม่ เกิน 1 นาที	ขึ้นเวทีช้าเกิน 1 นาทีแต่ไม่ เกิน 2 นาที หลังให้ สัญญาณเชิญ	ขึ้นเวทีช้าเกิน 2 นาทีแต่ไม่ เกิน 3 นาที หลังให้ สัญญาณเชิญ	ขึ้นเวทีช้าเกิน 3 นาที หลัง ให้สัญญาณ เชิญ	
รวม คะแนน =					

หมายเหตุ

เกณฑ์การประเมิน

ดีมาก = 4 คะแนน
ดี = 3 คะแนน
พอใช้ = 2 คะแนน
ควรปรับปรุง = 1 คะแนน

ระดับคุณภาพ

ดีมาก = 13 – 16 คะแนน
ดี = 9 – 12 คะแนน
พอใช้ = 5 – 8 คะแนน
การปรับปรุง = 1 – 4 คะแนน

ช่วงคะแนน

เกณฑ์การผ่าน ตั้งแต่ระดับพอใช้ขึ้นไป

แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นรายบุคคล (คุณธรรม จริยธรรม)

เรื่อง ปฏิบัติเครื่องดนตรีพื้นบ้านล้านนา หน่วยการเรียนรู้ที่ 6

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยล้านนา ได้ถูกต้องอย่างน้อย 1 เพลง (เดี่ยว)

เลข ที่	ชื่อ - นามสกุล	ระดับคุณภาพ					หมายเหตุ
		ความรับผิดชอบ	มีระเบียบวินัย	มีสัมมาคารวะ	ตรงต่อเวลา	รวมคะแนน	
		5	5	5	5	20	

หมายเหตุ

เกณฑ์การประเมิน

ดีมาก = 4 คะแนน
ดี = 3 คะแนน
พอใช้ = 2 คะแนน
ควรปรับปรุง = 1 คะแนน

ระดับคุณภาพ

ดีมาก = 13 – 16 คะแนน
ดี = 9 – 12 คะแนน
พอใช้ = 5 – 8 คะแนน
ควรปรับปรุง = 1 – 4 คะแนน

ช่วงคะแนน

เกณฑ์การผ่าน ตั้งแต่ระดับพอใช้ขึ้นไป

